

بررسی و تاثیر معماری و باغ‌سازی دوره صفوی در باغ‌سازی ائل‌گلی شهر تبریز

سینا علایی*

باشگاه پژوهشگران جوان و نخبگان، واحد اردبیل، دانشگاه آزاد اسلامی، اردبیل، ایران

S.alaei@iauardabil.ac.ir

چکیده

باغ ایرانی در شهرسازی و معماری سنتی ایران دارای جایگاهی بلند مرتبه و رفیع می‌باشد. باغ ایرانی تنها یک پدیده هنری در حوزه معماری نیست بلکه یک پدیده فرهنگی و چند بعدی است که متعلق به جامعه و فرهنگ ایرانی است. باغ ایرانی و عناصر تشکیل دهنده آن بخش مهمی از ساختار فضایی و معماری سنتی را در خود جای داده است و به گونه ای حکیمانه با عناصر طبیعی همچون آب و گیاهان درهم آمیخته است که در نهایت می‌توان باغ ایرانی را به عنوان رابطه حکیمانه انسان و طبیعت خداوندی دانست. روش تحقیق در این پژوهش به صورت توصیفی تحلیلی بوده و نتایج پژوهش بیانگر ساختار و نظام باغ‌سازی صفوی‌ها و تاثیر آن در معماری باغ ائل‌گلی می‌باشد. در این پژوهش به بررسی معماری و باغ‌سازی دوره صفوی و نحوه ایجاد باغ و عمارت ائل‌گلی شهر تبریز و تاثیر این دوره بر عمارت و باغ ائل‌گلی خواهیم پرداخت.

واژگان کلیدی: باغ ایرانی، معماری سنتی، طبیعت خداوندی، باغ‌سازی صفوی، باغ و عمارت ائل‌گلی

مقدمه

در ادبیات ایران به باغ ایرانی "باغ سرا" و یا پردیس یا فردوس گفته می‌شده است. واژه باغ ایرانی جدید و ترجمه پرشن‌گاردن است. باغ ایرانی سه ساختار و طراحی منحصر به فرد دارد: اول در مسیر عبور جوی آب قرار دارد. دوم: محصور است با دیوارهای بلند سوم در داخل باغ عمارت تابستانی و استخر آب قرار دارد. این سه مشخصه باغ‌های ایرانی را متمایز می‌کند. در واقع این باغ‌سراهای ایرانی را جهانگردان اروپایی که مشاهده کردند آنرا با مشخصه و نام "پرشن‌گاردن" وصف کردند. باغ ایرانی یا "باغ‌سرای" به ساختار و طراحی منحصر به فرد آن اشاره دارد. باغ ایرانی با تاریخ پیدایش قنات پیوند دارد اولین باغ‌های ایرانی در مسیر خروجی قنات‌ها شکل گرفته است. نمونه اینگونه باغ‌ها را می‌توان در طبرستان، یزد، گناباد، و بیرجند و اکثر مناطق کویری دید. یکی از مشخصه‌های باغ ایرانی عبور جوی آب در داخل باغ هست که معمولاً در این باغ‌سراها در وسط باغ استخر و یک عمارت و یا ساختمان تابستانی وجود داشته است. بعضی باغ‌ها بصورت چار باغ بوده و آب را در ۴ مسیر عبور می‌داده‌اند. (قنات میراث فرهنگی و علمی ایرانیان، ۱۳۸۳، گناباد)

باغ ایرانی پدیده‌ای فرهنگی، تاریخی، کالبدی در سرزمین ایران است. علاوه بر این، باغ ایرانی در قالب‌های شکلی و همزمان معنایی در حیطه‌های دیگری از فنون و هنرهای ایرانی حضور و تأثیر چشمگیری داشته است، زمینه‌هایی نظیر قالی بافی، تذهیب، نگارگری، فلسفه اسلامی و غیره که به علت وسعت حضور این پدیده، ناگزیر طیف گسترده‌ای از متخصصان با موضوع باغ ایرانی سروکار دارند.

هدف اصلی در این مقاله بررسی معماری و باغ‌سازی دوره صفوی و نحوه ایجاد باغ و عمارت ائل‌گلی شهر تبریز و تاثیر این دوره بر عمارت و باغ ائل‌گلی است. روش تحقیق در این مقاله توصیفی-تحلیلی و به صورت کتابخانه‌ای است. انتخاب تصاویر براساس موضوع مورد بررسی (باغ ایرانی) بوده است. این مقاله در سه بخش تنظیم شده است. در ابتدا با استناد به منابع معتبر و پژوهش‌ها در زمینه باغ ایرانی به